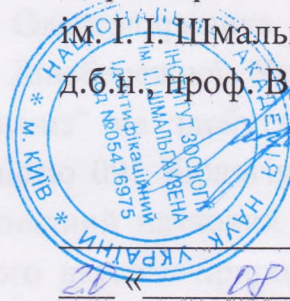

“Затверджую”

Директор Інституту зоології
ім. І. І. Шмальгаузена НАН України
д.б.н. проф. Віталій Харченко

» 2025 року

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Лазарева Дениса Олександровича “Види-інтродуценти ссавців у річкових басейнах Лівобережної України: морфологічна мінливість та хорологічний аналіз” поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 091 – Біологія.

ВИТЯГ

з протоколу № 8 розширеного засідання відділу фауни та систематики хребетних 12 серпня 2025 року

Присутні:

Головуючий на засіданні – зав. відділу, к.б.н., ст. досл. Куцоконь Ю. К.

Відділ фауни та систематики хребетних: к.б.н., с.н.с. Полуда А. М., к.б.н. Тищенко В. М., к.б.н. Черничко Р. М., к.б.н., доцент Смаголь В. М., Шух А. Є., Дядічева О. А., д.б.н., доцент Андрющенко Ю. О., Новак В. В.; *відділ еволюційної морфології:* зав. відділу, д.б.н., с.н.с. Дзеверін І. І., д.б.н., проф. Гольдін П. Є., к.б.н. Золотова-Гайдамака Н. В., Шевченко С. Ю.; *відділ фауни та систематики безхребетних:* зав. відділу, д.б.н., проф., чл.-кор. НАН України, Аністратенко В. В.; *відділ моніторингу та охорони тваринного світу:* к.б.н. Мішта А. В.; *лабораторія популяційної екології:* к.б.н., ст. досл. Годлевська О. В., к.б.н. Атамась Н. С., к.б.н. Синявська І. О.; *відділ паразитології:* зав. відділу, д.б.н., проф. Харченко В. О., д.б.н., ст. досл. Кузьмін Ю. І.; *Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного:* д.б.н., проф. Волох А. М., *Національний науково-природничий музей НАН України:* к.б.н., с.н.с. Загороднюк І. В., *Інститут ботаніки ім. М.Г.Холодного НАН України:* к.б.н. Кучер О. О., к.б.н., с.н.с. Шевера М. В., к.б.н. Зав'ялова Л. В., *ГО «Зелений простір»:* Болотіна І.

Порядок денний:

1. Публічна презентація та обговорення наукових результатів дисертації Лазарева Дениса Олександровича “Види-інтродуценти ссавців у річкових басейнах Лівобережної України: морфологічна мінливість та хорологічний аналіз” на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 091 Біологія. Науковий керівник: кандидат біологічних наук, провідний науковий співробітник відділу музеології та НТІ Національного науково-природничого музею НАН України, старший науковий співробітник, доцент Загороднюк Ігор Володимирович.

Слухали:

1. Наукову доповідь аспіранта відділу фауни та систематики хребетних Інституту зоології ім. І. І. Шмальгаузена НАН України Д. О. Лазарева за темою “Види-інтродуценти ссавців у річкових басейнах Лівобережної України: морфологічна мінливість та хорологічний аналіз” на здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD) за спеціальністю 091 Біологія. Тема дисертації та науковий керівник затверджені вченою радою Інституту зоології ім. І. І. Шмальгаузена НАН України, протокол № 9 від 22 жовтня 2024 р.

Здобувач Денис Олександрович Лазарев представив презентацію за основними положеннями дисертації “Види-інтродуценти ссавців у річкових басейнах Лівобережної України: морфологічна мінливість та хорологічний аналіз”.

Запитання доповідачу поставили: д.б.н., проф. Харченко В. О. (3 запитання), д.б.н., проф. Волох А. М. (3 запитання), к.б.н. Мішта А.В. (2 запитання), к.б.н. Атамась Н. С. (3 запитання), к.б.н., с.н.с. Полуда А. М. (4 запитання), д.б.н., проф. Гольдін П. Є. (1 запитання).

З рукописом дисертації ознайомилися: к.б.н. Тищенко В. М., к.б.н. Атамась Н. С., д.б.н., проф. Гольдін П. Є.

Виступили:

1. Науковий керівник, кандидат біологічних наук, доцент І. В. Загороднюк звернув увагу на успішне виконання роботи та опанування здобувачем нових напрямів роботи і матеріалу в ході дисертаційного дослідження.

2. Полуда Анатолій Михайлович висловив позитивне враження від презентації та доповіді, а також відзначив врахування здобувачем зауважень, що дозволило покращити роботу. Водночас Анатолій Михайлович висловив сумніви щодо доречності використання мисливської статистики в ході дослідження, проте підтримав подання роботи на захист.

3. Атамась Наталія Сергіївна звернула увагу на те, що дані, отримані на основі аналізу мисливської статистики та описані в роботі, загалом відповідають тенденціям динаміки досліджених видів, наведеним у літературі та відомим на прикладі суміжних регіонів. Наталія Сергіївна позитивно оцінила аналітичність роботи та врахування дисертантом попередніх зауважень.

4. Гольдін Павло Євгенович позитивно оцінив поточну версію роботи, де вдало представлені результати дослідження, а також зазначив, що використання методів геометричної морфометрії в ході даного дослідження є доречним. Рекомендував роботу до захисту.

5. Волох Анатолій Михайлович позитивно оцінив роботу і доповідь, звернув увагу на складність умов, у яких проведено дослідження. Зазначив, що робота є важливим підґрунтям для майбутніх досліджень інтродукованих видів ссавців і висловив їй підтримку.

6. Харченко Віталій Олександрович позитивно оцінив доповідь та врахування попередніх зауважень, надав рекомендації щодо покращення доповіді та побажав успіху при остаточному захисті роботи.

Кандидат біологічних наук Ю. К. Куцоконь запропонувала шляхом відкритого голосування рекомендувати дисертаційну роботу Лазарева Дениса Олександровича за темою “Види-інтродуценти ссавців у річкових басейнах Лівобережної України: морфологічна мінливість та хорологічний аналіз” до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальності 091 Біологія.

Результати відкритого голосування

За те, щоб дисертаційну роботу Лазарева Дениса Олександровича за темою “Види-інтродуценти ссавців у річкових басейнах Лівобережної України: морфологічна мінливість та хорологічний аналіз” рекомендувати до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 091 Біологія, присутні проголосували: «За» – одноголосно, «Проти» – немає, «Утримались» – немає.

УХВАЛИЛИ

Рекомендувати дисертаційну роботу Лазарева Дениса Олександровича за темою “Види-інтродуценти ссавців у річкових басейнах Лівобережної України: морфологічна мінливість та хорологічний аналіз” до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 091 Біологія.

ВИСНОВОК:

Актуальність теми. Однією з ключових екологічних проблем сучасності є біоінвазії, які суттєво впливають на структуру та динаміку регіональної біоти. Особливої актуальності ця проблема набуває в умовах глобальних кліматичних змін, що змінюють умови існування живих істот. А також в контексті воєнних дій, які спричиняють дестабілізацію природних і антропогенних систем.

Повномасштабна війна в Україні має безпосередній вплив на стан довкілля та сприяє змінам у поширенні інтродукованих видів, зокрема фіксується подальше поширення *Neogale vison*, через створення нових звіроферм по розведенню цих тварин на окупованих територіях та руйнування існуючих звірогосподарств у зв'язку з просування зони ведення бойових дій і як наслідок – втечами тварин в природу. Відбувається і збільшення кількості осередків існування *Myocastor coypus* на фоні ведення воєнних дій та обмеження полювання. Руйнування Каховського водосховища та порушення функціонування Північнокримського каналу мають значні екологічні наслідки, що впливають на гідрологію, екосистеми і відповідно, можуть впливати на динаміку популяцій навколоводяних ссавців.

Чужорідні види ссавців є одним із провідних факторів, що впливають на трансформації у видовому складі аборигенної фауни та становлять серйозну загрозу для збереження біорізноманіття (Genovesi et al. 2012; Tedeschi et al. 2021; Dziech et al. 2023). Особливо значною є роль річкових мереж, які акумулюють найбільшу кількість адвентивних тварин і слугують коридорами їхнього поширення в межах річкових басейнів. Ця закономірність характерна і для фауни хребетних України, зокрема її Лівобережної частини (Тимошенко і Кондратенко 2006, Загороднюк 2023 та ін.). Крім того, більшість інтродукованих хутрових видів належать до групи навколоводяних ссавців (Панов 2002).

Група хутрових навколоводяних звірів, включно з інтродукованими видами, тривалий час залишалася в центрі уваги дослідників (Сокур 1961; Берестенников та ін. 1969; Панов 2002; Сахно 2015), що було обумовлено впровадженням програм «покращення» мисливських угідь, особливо в контексті високого попиту на хутро у 1950–1980-х рр. Деяка інформація про чужорідних ссавців подана в оглядах фауни ссавців східних регіонів України (Загороднюк 2006 а; 2006 б), де ці види класифіковано за їхнім чужорідним статусом, а також наведено дані про зустрічі та чисельність популяцій.

Відомості про поширення, чисельність та динаміку напівводних ссавців у східній Україні містяться в працях різних дослідників (Сахно & Сімонов 1956; Берестенников *et al.* 1969; Панов 2002; Сахно 2015). Додаткову інформацію можна знайти в описах фауни родини Mustelidae (Колесніков & Кондратенко 2006; Литвиненко & Євтушенко 2015). Однак решта відомостей є надзвичайно фрагментарною.

Щодо морфологічної характеристики видів інтродуцентів ссавців також існує низка наукових праць, зокрема щодо *Nyctereutes procyonoides* Gray 1834 (Волох & Роженко 2001; Woloch & Roženko 2007; Лебедева 2008), проте відсутні дані про розмірні ознаки з території України, для інших видів: *Myocastor coypus* Molina 1782, *Ondatra zibethicus* Linnaeus 1766, *Neogale vison* Schreber 1777). Крім того, для жодного з перелічених видів в Україні досі не проводилося порівняння різних віддалених популяцій методами геометричної морфометрії, як це було здійснено у інших європейських та азійських країнах (Lalis *et al.* 2009; Quintela *et al.* 2016; Maga *et al.* 2015; Cox *et al.* 2013; Ge *et al.* 2015 та ін.).

Дослідження морфологічної мінливості чужорідних видів ссавців у басейнах річок Лівобережної України дає змогу не лише виявити ознаки пристосування та потенційної мікроеволюції популяцій в умовах нових середовищ існування, але й встановити просторові закономірності їх поширення та натуралізації. Проведення комплексного хорологічного аналізу, поєднаного з аналізом лінійної морфометрії та сучасними методами геометричної морфометрії, дозволяє вперше на регіональному рівні виявити популяційні відмінності між локалізованими угрупованнями інтродуцентів, що є важливим для розуміння напрямків їхнього подальшого поширення.

В умовах поширення чужорідних видів тварин у природних екосистемах регіону важливою є фіксація сучасного ареалу, чисельності та морфологічної мінливості інтродукованих видів, що створює основу для подальших повоєнних досліджень і моніторингу. Представлене в дисертації узагальнення даних, значною мірою базоване на відкритих джерелах, відображає сучасні тенденції в академічній науці щодо прозорості та верифікації даних. Це також створює передумови для формування нових підходів у вивченні інтродукованих видів у регіональному контексті.

Додатковим аспектом наукової новизни є краніологічний аналіз, що доповнює знання про зміни морфологічних ознак у популяціях інтродуцентів в ході їх пристосування до умов середовища. Цей підхід

не лише збагачує методологічну базу дослідження, а й посилює міждисциплінарний характер роботи.

Результати цього дослідження доповнюють уявлення про чужорідну фауну Лівобережної України та мають прикладне значення: вони можуть бути використані в системах управління природоохоронними територіями, для обґрунтування заходів біобезпеки, оптимізації моніторингових програм, а також для розробки стратегій регулювання чисельності інтродукованих видів ссавців у регіоні. З огляду на недостатню деталізацію попередніх досліджень, ця робота відповідає сучасним пріоритетам у вивченні чужорідних видів.

Об'єкт досліджень. Об'єктом дослідження є види ссавців-інтродуцентів (*Myocastor coypus*, *Ondatra zibethicus*, *Neogale vison*, *Nyctereutes procyonoides*) у річкових басейнах Лівобережної України.

Предмет досліджень. Предметом дослідження є особливості поширення та морфологічна мінливість інтродукованих навколоводних видів ссавців в умовах різних природно-географічних регіонів Лівобережної України та їх взаємозв'язки в структурах гільдій.

Мета і завдання роботи. Метою роботи є встановлення просторових закономірностей поширення та морфологічної мінливості інтродукованих видів навколоводних ссавців у річкових басейнах Лівобережної України для виявлення чинників, що сприяють їх закріпленню в нових умовах середовища. Для досягнення мети роботи були поставлені такі завдання:

1) проаналізувати просторове поширення інтродукованих видів навколоводних ссавців з моменту їх інтродукції та динаміку чисельності в період з 1980 по 2021 рр. на території Лівобережної України; 2) з'ясувати фактори, що впливають на поширення та чисельність досліджених видів; 3) проаналізувати морфологічну мінливість черепів у різних річкових басейнах і регіонах з урахуванням можливого пристосування до умов середовища; 4) встановити положення інтродукованих видів у складі гільдій напівводних ссавців з урахуванням їхньої чисельності та морфологічних характеристик.

Методи дослідження. У роботі застосовано комплекс підходів: аналіз даних з відкритих джерел; збір первинної інформації — шляхом анкетування та опитування; аналіз статистичних даних — з оцінкою чисельності та поширення, побудовою відповідних графіків і карт за допомогою програм MS Excel, CorelDraw; Лінійна морфометрія — традиційні методи промірів краніологічних зразків тварин, обробка

результатів із розрахунком статистичних показників (у програмах MS Excel, PAST), перевіркою даних за допомогою тесту Шاپіро — Уїлка, аналізу PERMANOVA, MANOVA, аналізу головних компонент (PCA) та канонічних змінних (CVA); Геометрична морфометрія — з використанням цифрових знімків черепів, обробкою зображень у програмному забезпеченні MorphoJ та аналізом форми черепів методами PCA і CVA.

Наукова новизна отриманих результатів. Детально досліджено сучасне поширення видів інтродуцентів Лівобережної України. Уперше проведено комплексний аналіз поширення *Myocastor coypus*, *Ondatra zibethicus*, *Neogale vison* та *Nyctereutes procyonoides* в межах Лівобережної України з використанням аналізу відкритих джерел та створення карт розповсюдження, що містять нові дані про ареали цих видів. Встановлено динаміку чисельності та фактори впливу на хорулогію досліджених видів.

Для України вперше здійснено порівняльний аналіз краніологічних зразків *Ondatra zibethicus*, *Neogale vison* та *Nyctereutes procyonoides* з різних регіонів за допомогою методів геометричної морфометрії, що виявило відмінності у розмірах та формі між віддаленими популяціями, а також між тваринами з регіону дослідження та території природного поширення виду (на прикладі *N. procyonoides*).

Отримані результати розширюють наукові уявлення про морфологічну мінливість досліджених видів і дають нові дані, раніше відсутні в літературі. Для *Myocastor coypus* та *Neogale vison* уперше проведено комплексний аналіз розмірних ознак черепів з території регіону дослідження.

В ході виконання задач дисертаційної роботи також здійснено перевизначення низки зразків *Neogale vison* у колекціях академічних музейних установ, що підвищило якість музейних фондів і вплинуло на подальші дослідження цього виду.

Положення, що виносяться на захист. Положення відображають основні результати дослідження та їх наукову новизну: (1) У межах дослідження встановлено, що поширення інтродукованих наводних ссавців у річкових екосистемах Лівобережної України відповідає ознакам біологічного прогресу — зростанню чисельності, розширенню ареалів та формуванню морфологічної диференціації, — що засвідчує успішну натуралізацію цих видів у нових умовах; (2) Закріплення інтродуцентів значною мірою зумовлене відповідністю їхніх екоморфологічних ознак вільним нішам у структурі гільдій

аборигенної фауни або їхньою здатністю витіснити місцеві види й займати їхні екоморфологічні ніші.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійним дослідженням здобувача. У ході виконання роботи проаналізовано літературні джерела за темою дослідження, статистичні дані державної звітності за формою 2-тп (мисливство), а також інформацію з відкритих джерел.

Автором проведено ревізію та морфометричний аналіз зразків із зоологічних колекцій музеїв Києва, Харкова та Львова. Частина зразків була самостійно зібрана й препарована (2 зразки), або перевизначена (10 зразків).

До дослідження також включено результати власних польових спостережень, здійснених на території Луганщини з 2019 по 2022 рр., а також під час експедицій з 2022 по 2025 рр. на території Черкаської, Сумської, Полтавської областей та в межах Києва.

Зв'язок роботи з науковими програмами, темами, грантами. Дисертаційна робота була виконана у відділі музеології та НТІ Національного науково-природничого музею НАН України, та відділу Фауни та систематики хребетних Інституту зоології ім. І. І. Шмальгаузена НАН України.

Дослідження проводилися в рамках відомчих тем Національного науково-природничого музею НАН України:

Відділ музеології — тема № 0121U100527 «Наукові фондові колекції та експозиція природничих музеїв як джерело вивчення формування, історії розвитку та змін біотичного різноманіття в умовах війни в Україні; музейно-педагогічна діяльність наукових музеїв та її значення у воєнний час»;

Відділ зоології — тема № III-7-15 «Фауністичні зміни та екоморфологічні адаптації в модельних групах хребетних і безхребетних тварин України та деяких інших територій Євразії».

Практичне значення отриманих результатів. Результати можуть бути використані для вдосконалення методики моніторингу інтродукованих видів ссавців. Матеріали дисертаційної роботи можуть слугувати базою для подальшої оцінки сучасного стану фауни інтродукованих ссавців. Робота надає важливі дані щодо динаміки популяцій, морфологічної мінливості та оцінки факторів, що впливають на них. Матеріали дослідження можуть бути застосовані під час викладання навчальних дисциплін біологічного та екологічного спрямування, таких як «Екологія», «Зоологія» тощо. Зразки зібрані або перевизначені автором зберігаються в колекції

відділу зоології Національного науково-природничого музею НАН України.

Публікації. За темою дисертації опубліковано сім статей, індексованих у базі даних Scopus (у виданнях категорій Q3 та Q4), а також три статті у наукових фахових виданнях України, що на момент публікації входили до відповідного переліку.

Список праць, опублікованих за темою дисертації

У виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз даних:

1. **Лазарєв, Д.** (2022) Чужорідні ссавці в екосистемах сходу України: історія дослідження та появи видів. *Theriologia Ukrainica*, 24, с. 216–228. DOI: [10.15407/TU2418](https://doi.org/10.15407/TU2418) (Особистий внесок: опрацювання літературних даних, підготовка відповідного та ілюстрацій, оформлення матеріалів до друку).
2. **Lazariev, D.** (2023) Alien mammal species in floodplain habitats of the Siversky Donets basin (Ukraine). *Theriologia Ukrainica*, 25, p. 15–33. DOI: [10.53452/TU2504](https://doi.org/10.53452/TU2504) (Особистий внесок: опрацювання літературних даних, даних статистики та даних польових досліджень, підготовка відповідного тексту та ілюстрацій, оформлення матеріалів до друку).
3. **Lazariev, D., Z. Barkaszi.** (2023) Craniological analysis of the muskrat (*Ondatra zibethicus*) from different river basins of Ukraine. *Theriologia Ukrainica*, 26, p. 71–86. DOI: [10.53452/TU2608](https://doi.org/10.53452/TU2608) (Особистий внесок: опрацювання колекційних зразків, проведення вимірювань, проведення морфологічного аналізу методами лінійної та геометричної морфометрії, опрацювання літературних даних, оформлення відповідних частин тексту та ілюстрацій, оформлення матеріалів до друку).
4. **Lazariev, D.** (2024) Craniology of *Neogale vison* in areas of introduction: analysis of samples from Ukraine. *Theriologia Ukrainica*, 27, p. 36–47. DOI: [10.53452/TU2705](https://doi.org/10.53452/TU2705) (Особистий внесок: опрацювання колекційних зразків, проведення вимірювань, проведення морфологічного аналізу, опрацювання літературних даних, підготовка відповідного тексту та ілюстрацій, оформлення матеріалів до друку).
5. **Zagorodniuk, I., D. Lazariev.** (2024) Dynamics of distribution of introduced mammals in Ukraine and factors influencing them. *Biosystems Diversity*, 32 (4), p. 522–542. DOI: [10.15421/012455](https://doi.org/10.15421/012455) (Особистий внесок: обробка статистичних даних та даних відкритих джерел, підготовка частини тексту з анованим списком інтродукованих видів, підготовка графіків та карт, оформлення матеріалів до друку).
6. **Lazariev, D.** (2024) Craniology of *Nyctereutes procyonoides* (Carnivora) based on materials from Ukraine. *Theriologia Ukrainica*, 28, p. 55–68. DOI: [10.53452/TU2805](https://doi.org/10.53452/TU2805) (Особистий внесок: опрацювання

колекційних зразків, проведення вимірювань, проведення морфологічного аналізу, опрацювання літературних даних, підготовка відповідного тексту та ілюстрацій, оформлення матеріалів до друку).

7. **Лазарєв, Д., І. Загороднюк, І. Ємельянов.** (2025) Нутрія (*Myocastor coypus*) у водоймах України: формування диких популяцій та їх місце в гільдії коловодних гризунів-фітофагів. *Гідробіологічний журнал*, 61 (3), с. 41–62. (Особистий внесок: написання розділів з загальної характеристики виду, історії інтродукції, огляду знахідок і поширення, опрацювання даних відкритих джерел, краніометричні дослідження, підготовка графіків та карт).

У періодичних наукових виданнях, що включені до переліку фахових видань України:

1. **Лазарєв, Д., С. Філіпенко.** (2023) Чужорідні види ссавців Зоологічного музею Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. *Вісник Львівського університету. Серія біологічна*, 90, с. 61–69. DOI: [10.30970/vlubs.2023.90.06](https://doi.org/10.30970/vlubs.2023.90.06) (Особистий внесок: підготовка основної частини тексту та ілюстрацій, оформлення матеріалів до друку).

2. **Лазарєв, Д., С. Литвиненко, В. Кизь, Є. Улюра, Г. Євтушенко.** (2024) Фауна хижих родини Mustelidae на Полтавщині: історія та сучасний стан. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Біологія*, 56, с. 71–81. DOI: [10.32782/1998-6475.2024.56.24-33](https://doi.org/10.32782/1998-6475.2024.56.24-33) (Особистий внесок: написання основної частини тексту, опрацювання даних статистики та літератури, підготовка графіків динаміки чисельності та огляду музейних колекцій).

3. **Лазарєв, Д., Загороднюк, І., Баркасі, З., Бокотей, А., Шидловський, І., Пономаренко, О.** (2025) Інтродуковані в Україні гризуни і хижі в колекціях природничих музеїв. *GEO&BIO*, 27, с. 145–173. DOI: <https://doi.org/10.53452/gb2712> (Особистий внесок: опрацювання колекційних зразків, картотек, журналів та електронних баз даних частини зоологічних колекцій, опрацювання літературних колекцій, підготовка відповідного тексту та частини ілюстрацій).

В інших виданнях

1. **Лазарєв, Д.** (2023). Краніологічні особливості ондатри (*Ondatra*) та її відмінності від роду *Arvicola*. *Novitates Theriologticae*, 16, с. 62–68. DOI: [10.53452/nt1611](https://doi.org/10.53452/nt1611) (Особистий внесок: опрацювання колекційних зразків, проведення вимірювань краніологічних зразків ондатри, опрацювання літературних даних, підготовка відповідного тексту та ілюстрацій).

Апробація матеріалів дисертації. Доповіді за результатами дисертаційного дослідження було представлено й обговорено на двох міжнародних конференціях, зокрема на Міжнародній науково-практичній конференції «Навколишнє середовище для майбутнього через наукову освіту» (Ужгород, 2023) та Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми дослідження лісових та урбоекосистем України в умовах воєнного стану» (Київ, 2024). Також узято участь у Всеукраїнській науковій конференції до 95-річчя природного заповідника «Михайлівська цілина» (Суми, 2023).

Публікації, які засвідчують апробацію результатів дисертації

1. **Лазарєв, Д.** (2023). Водні комплекси сходу України як арена експансій чужорідних видів ссавців. *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Навколишнє середовище для майбутнього через наукову освіту» (1–2 червня 2023)*. Ужгород, с. 109–110.

2. **Лазарєв, Д.** (2023). Чужорідні види ссавців заповідних екосистем сходу України. *«Шляхи збереження природних екосистем»: матеріали Всеукраїнської наукової конференції до 95-річчя природного заповідника «Михайлівська цілина» (13 липня 2023)*. Суми, 2023 р., с. 237–241.

3. **Лазарєв, Д.** (2024). Чужорідні види коловодних ссавців-фітофагів в урбоекосистемах України. *II Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми дослідження лісових та урбоекосистем України в умовах воєнного стану»*, Київ, 20 листопада 2024 р., с. 56–57.

Оцінка мови та стилю дисертації. Робота вирізняється професійним рівнем виконання та дотриманням норм наукового стилю. Структура дослідження узгоджена з вимогами до наукових праць та відображає логіку проведення досліджень. Текст викладено українською мовою (з анотацією англійською) у чіткій і послідовній формі, що забезпечує легкість сприйняття матеріалу. Використання термінів і наукових понять є точним та доречним. Загальне оформлення та стилістика повністю відповідають академічним стандартам науково-дослідної літератури.

Відповідність змісту дисертації спеціальності з відповідної галузі знань. Дисертація Д. О. Лазарева за темою “Види-інтродуценти ссавців у річкових басейнах Лівобережної України: морфологічна мінливість та хорологічний аналіз” повністю відповідає паспорту спеціальності 091 – Біологія.

У результаті попередньої експертизи дисертації Дениса Олександровича Лазарева за темою **“Види-інтродуценти ссавців у річкових басейнах Лівобережної України: морфологічна мінливість та хорологічний аналіз”** і повноти публікації основних результатів дослідження

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Дениса Олександровича Лазарева за темою **“Види-інтродуценти ссавців у річкових басейнах Лівобережної України: морфологічна мінливість та хорологічний аналіз”**.

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертаційна робота Дениса Олександровича Лазарева за темою **“Види-інтродуценти ссавців у річкових басейнах Лівобережної України: морфологічна мінливість та хорологічний аналіз”** є самостійним завершеним науковим дослідженням, що виконане на високому науковому рівні, відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 та вимогами до оформлення дисертації згідно з Наказом МОН України № 40 від 12.01.2017 р. і може бути подана до офіційного захисту у формі наукової доповіді на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 091 Біологія.

ПРОПОЗИЦІЯ ЩОДО СКЛАДУ РАЗОВОЇ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ РАДИ:

Звернутися до вченої ради Інституту зоології ім. І. І. Шмальгаузена з пропозицією утворити разову спеціалізовану раду з правом прийняття до розгляду та проведення разового захисту дисертації Д. О. Лазарева у такому складі

Голова ради:

Кузьмін Юрій Ігорович, доктор біологічних наук, провідний науковий співробітник відділу паразитології Інституту зоології ім. І. І. Шмальгаузена НАН України

Рецензенти:

Атамась Наталія Сергіївна, кандидат біологічних наук, науковий співробітник лабораторії популяційної екології Інституту зоології ім. І. І. Шмальгаузена НАН України

Смаголь Віталій Миколайович, кандидат біологічних наук, провідний науковий співробітник відділу фауни та систематики хребетних Інституту зоології ім. І. І. Шмальгаузена НАН України

Офіційні опоненти:

Волох Анатолій Михайлович, доктор біологічних наук, професор кафедри екології та охорони навколишнього середовища Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного

Мякушко Станіслав Анатолійович, кандидат біологічних наук, доцент кафедри екології та зоології ННЦ «Інститут біології та медицини» Київського національного університету імені Тараса Шевченка

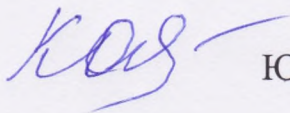
Результати голосування

За те, щоб звернутись до вченої ради Інституту зоології ім. І. І. Шмальгаузена НАН України з пропозицією створити разову спеціалізовану раду з правом прийняття до розгляду та проведення разового захисту дисертації Д. О. Лазарева у такому складі: д.б.н., ст. досл. Ю. І. Кузьмін (голова), к.б.н. Н. С. Атамась, к.б.н., доцент В. М. Смаголь (рецензенти), д.б.н., проф. А. М. Волох, к.б.н., доцент А. С. Мякушко (опоненти), проголосували «За» – одноголосно, «Проти» – немає, «Утримались» – немає.

УХВАЛИЛИ:

Звернутися до вченої ради Інституту зоології ім. І. І. Шмальгаузена НАН України з пропозицією створити разову спеціалізовану раду з правом прийняття до розгляду та проведення разового захисту дисертації Д. О. Лазарева у такому складі: д.б.н., ст. досл. Ю. І. Кузьмін (голова), к.б.н. Н. С. Атамась, к.б.н., доцент В. М. Смаголь (рецензенти), д.б.н., проф. А. М. Волох, к.б.н., доцент А. С. Мякушко (опоненти).

Головуюча на засіданні,
зав. відділу, к.б.н.

Ю. К. Куцоконь

Секретар

Шух А.Є.